

ЛІТЕРАТУРА

1. Павлик В.П. Використання економіко-математичних залежностей в ситуаційному управлінні сільськогосподарським підприємством / В.П. Павлик // Економіка АПК. – 2009. – № 10. – С. 42 – 47.
2. Ковальчук Т.М. Сучасна філософія управління та проблеми економічного аналізу / Т.М. Ковальчук // Економіка АПК. – 2008. – № 7. – С. 48 – 53.
3. Костенко О.М. Обліково-аналітична інформаційна система підприємства / О.М. Костенко // Економіка АПК. – 2008. – № 7. – С. 87 – 92.
4. Гончаров В.М. Організація управління комплексом інформаційно-аналітичного забезпечення адміністрування змін системи маркетингу / В.М. Гончаров, В.В. Аронова, Г.І. Дібніс // Економіка АПК. – 2009. – № 11. – С. 18 – 22.
5. Rappaport Alfred. Shareholder Value. – Stuttgart: Schaefer-Poeschel Verlag, 1999. – P. 16.
6. Терещенко О.О. Управління вартістю підприємства в системі фінансового менеджменту / О.О. Терещенко, М.В. Стецько // Фінанси України. – 2007. – № 3. – С. 91 – 99.
7. Поддєрьогін А.М. Ефективність управління грошовими потоками підприємства / А.М. Поддєрьогін, Я.І. Невмержицький // Фінанси України. – 2007. – № 11. – С. 119 – 127.
8. Державний комітет статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 352.9

МІСТА РАЙОННОГО ЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ ЯК СУБ'ЄКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Жук В.І., головний спеціаліст сектору регіональної політики
відділу стратегій управління регіональним розвитком,
Шевченко О.В., к.е.н., завідувач сектору регіональної політики
відділу стратегій управління регіональним розвитком
Національний інститут стратегічних досліджень (м. Київ)

В статтє проаналізовано ссовременное состояние и проблемы социально-экономического развития городов районного значения. Определены приоритеты государственной политики относительно развития таких городов. Сформированы рекомендации по становлению таких городов как субъектов социально-экономической политики и управления.

Ключевые слова: город районного значения, коммунальная собственность, жилищно-коммунальное хозяйство, земельные ресурсы, социальная инфраструктура, стратегия управления.

The modern state and problems of socio-economic development of regional significance towns are analyzed in the article. The priorities of state policy concerning the development of such towns are determined. The recommendations on such towns formation as a socio-economic policy and government entity are given.

Key words: regional significance town, municipal property, housing and communal services, land resources, social infrastructure, control strategy.

Адміністративно-територіальний поділ України передбачає існування різного роду адміністративних утворень, вагоме значення серед яких мають базові одиниці такого поділу – міста, селища, села. Серед них особливої уваги заслуговує дослідження проблематики функціонування міст районного значення, що обумовлено декількома причинами. По-перше, визначним чинником сучасного стану таких міст є те, що більшість з них забезпечує соціально-культурне та комунально-побутове обслуговування населення прилеглих територій, а решта – це промислові, санаторно-курортні, історико-культурні та туристичні центри переважно монофункціональної спрямованості. Тому посиленої уваги потребує аналіз проблем соціально-економічного розвитку, розбудови та збереження інфраструктури соціально-культурної сфери і житлово-комунального господарства таких міст. По-друге, міста районного значення хоча і є первинними ланками місцевого самоврядування, однак, на відміну від міст обласного чи республіканського значення, не мають достатніх фінансових можливостей вирішення питань самостійного розвитку внаслідок обмеженого переліку повноважень. Такі проблеми перешкоджають і соціально-економічному розвитку міст, і становленню їх як провідників місцевої демократії. Перед теоретиками та практиками постало завдання модернізації системи управління містами районного значення, забезпечення показників життя мешканця міста на рівні, не нижчому за середній по Україні, з метою недопущення розповсюдження негативних тенденцій розвитку і створення сприятливого життєвого середовища для громадян. Цим обумовлена актуальність даної теми дослідження.

Дослідженню проблематики розвитку міст районного значення присвячено чимало праць. При цьому значна увага у таких дослідженнях приділяється окремим напрямам чи сферам розвитку міст. Так, дослідженню розвитку житлово-комунального господарства та вирішенню земельних питань у містах присвячено роботи таких вчених як, М.Г. Білопольський, О. Лук'янченко, В.В. Рибак, В.А. Устименко, О.І. Шевська¹. Питання ефективного управління розвитком міст є предметом досліджень таких вітчизняних авторів, як С.В. Богачев, І.П. Булеєв, М.В. Мельникова², а також зарубіжних дослідників, серед яких Т. Белкіна, Є. Бухвальд, О. Житкова, Л. Нікітін, А. Обєдков, Т. Ускова, Є. Гутніков³.

При цьому можна беззастережно стверджувати, що питання розвитку міст районного значення є недостатньо дослідженими у науковій літературі. Така ситуація зумовлена нетотожністю понять "адміністративно-територіальна одиниця", якою є місто районного значення, і "суб'єкт економічної діяльності або втілювач економічної політики", якими є мале місто, середнє місто, велике місто. Це спричиняє складності в оцінці системи управління саме містами районного значення, а відсутність офіційної статистичної інформації стосовно показників розвитку таких міст призводить до зростання ролі експертних оцінок та авторських розрахунків стосовно їх соціально-економічного розвитку, однак ускладнює можливості вироблення рекомендацій державного рівня. Недоліком більшості досліджень є також те, що міста розглядаються як об'єкт управління і соціально-економічної політики держави, недостатньо дослідженою є місцева ініціатива міст такого рівня.

Метою даної статті є формування окремих методологічних засад щодо становлення міста районного значення як суб'єкту соціально-економічної політики і управління. Досягнення мети базується на вирішенні таких завдань: дослідження поняття "місто районного значення" та правого унормування такого статусу, аналіз сучасного соціально-економічного середовища таких міст, виявлення проблем розвитку міст, визначення ролі міст районного значення у соціально-економічному розвитку країни, виявлення пріоритетів державної політики щодо розвитку таких міст, формування рекомендацій щодо перетворення міст районного значення на дієвих суб'єктів соціально-економічної політики і управління.

Місто районного значення – це адміністративно-територіальна одиниця, підпорядкована обласній раді і яка має статус, аналогічний статусу району. Статус міста районного значення визначається за залишковим принципом – його отримують міста, що не здобули іншого статусу – міста обласного, республіканського значення. При цьому до категорії міст обласного значення можуть бути віднесені міста, які є економічними і культурними центрами, мають розвинену промисловість, комунальне господарство, житловий фонд, з кількістю населення понад 50 тис., а також потребують для подальшого економічного і соціального розвитку управління з регіонального рівня. В окремих випадках до категорії обласного значення може бути віднесено міста з кількістю населення до 50 тис., якщо вони мають важливе промислове, історико-культурне значення, перспективи зростання кількості населення тощо.

Правові умови існування міст районного значення визначені Законом України "Про місцеве самоврядування в Україні", в якому зазначені функції міських рад, їх виконавчих органів та голів міських рад у містах районного значення (розділ II зазначеного Закону). Стосовно особливостей соціально-економічного розвитку міст районного значення слід зазначити, що до їх функціонування можна застосувати Генеральну схему планування території України [1]. Зокрема, у Генеральній схемі визначено такі завдання перспективного розвитку для міст, як урізноманітнення виробничої бази або ж розвиток профільних сфер виробництва, створення умов для самостійної зайнятості населення, захист традиційного характеру середовища, активізація умов для розвитку природного, історико-культурного та курортного потенціалу тощо.

¹ Білопольський М.Г. Перспективи розвитку міського і житлово-комунального господарства // Економіка і держава. – 2008. – № 12. – С. 8; Лук'янченко О. Розвиток комунальної містообслуговуючої сфери в ринкових умовах: проблеми і вирішення // Економіка і держава. – 2008. – № 12. – С. 6 – 7; Рибак В.В. Проблеми реформування житлово-комунального господарства // Економіка і держава. – 2008. – № 12. – С. 5 – 6; Устименко В.А. Комунальна власність міст на землю: проблеми і рішення // Економіка і держава. – 2008. – № 12. – С. 14; Шевська О.І. Особливості регіонального управління житлово-комунальним господарством // Економіка і держава. – 2008. № 11. – С. 109 – 111.

² Богачев С.В. Економіко-правові проблеми господарювання міста // Економіка і держава. – 2008. – № 12. – С. 7; Булеєв І.П. Стратегія розвитку міста і соціальна відповідальність суб'єктів відносин: держава, регіон, бізнес, громадянин // Економіка і держава. – 2008. – № 12. – С. 8 – 9; Мельникова М.В. Економічні методи розвитку господарських комплексів міста. Рецензія Корецького М.Х. на монографію // Економіка і держава. – 2008. – № 1. – С. 104.

³ Белкіна Т.Д. Управление реализацией стратегических планов городского развития // Проблемы прогнозирования. – 2008. – № 1. – С. 92 – 107; Бухвальд Е. Российский федерализм на критическом рубеже развития // Вопросы экономики. – 2008. – № 9. – С. 70 – 83; Житкова Е.Л. Согласование интересов города и региона (опыт Краснодарского края) // Проблемы прогнозирования. – 2008. – № 1. – С. 108 – 122; Никитин Л. Миллионные города России: масштабы бизнеса, география влияния и сетевые связи // Вопросы экономики. – 2008. – № 9. – С. 84 – 97; Обєдков А. Эволюция сети городов Российского Севера и особенности северной урбанизации // Федерализм. – 2008. – № 4. – С. 105 – 116; Ускова Т., Гутніков Е. Исследование процесса реформирования местного самоуправления в регионе // Федерализм. – 2008. – № 4. – С. 231 – 240.

Іншим нормативно-правовим актом щодо врегулювання діяльності міст районного значення можна вважати Загальнодержавну програму розвитку малих міст [2], згідно якої до малих міст відносяться міста із населенням до 50 тис. осіб, якщо взяти до уваги, що міста районного значення якраз і мають населення у цих кількісних межах.

Станом на 1 січня 2009 року в Україні налічувалось 280 міст районного значення. Станом на 1 січня 2008 року таких міст було 279, у яких проживало 3 млн 753 тис. осіб наявного населення, що становило 8,1 % загальної чисельності населення України та 11,9 % міського населення. Розміщення міст районного значення, як і міської поселенської мережі загалом, є нерівномірним по території України, що залежить від ступеня урбанізованості територій: половина українських міст районного значення розташована лише в шести регіонах. Найбільшою кількістю міст районного значення є на Львівщині – 35, що складає 80 % міських поселень у регіоні, а також у високоурбанізованих Донецькій (24 або 46 % відповідно) та Луганській (23 або 62 %) областях. Найменше таких міст у Миколаївській області (4 або 44 %).

Населення жодного з міст районного значення в Україні не досягає 40 тис. осіб. Лише у 5 % міст районного значення в Україні чисельність населення перевищує 25 тис. осіб; 9 % міст мають населення від 20 до 25 тис. осіб; у 54 % міст проживає від 10 до 25 тис. осіб. В середньому у одному місті районного значення в Україні проживає 13,4 тис. осіб. Найбільші та найменші за чисельністю наявного населення міста районного значення представлені у табл. 1.

Сучасне соціально-економічне становище міст районного значення обумовлене тим, що переважна частина міст районного значення виявилася неспроможною побудувати ефективний господарський комплекс на рівні великих міст чи міст обласного значення.

Таблиця 1

Найбільші та найменші за чисельністю населення міста районного значення
(станом на 1 січня 2008 року)

Найбільші міста		Найменші міста	
Місто та регіон	Чисельність наявного населення, осіб	Місто та регіон	Чисельність наявного населення, осіб
м. Вишневе (Київська)	35 876	Новий Калинів (Львівська)	3 990
м. Боярка (Київська)	34 571	Комарно (Львівська)	3 913
м. Обухів (Київська)	32 608	Бібрка (Львівська)	3 779
м. Костопіль (Рівненська)	30 290	Глиняни (Львівська)	3 236
м. Балаклія (Харківська)	30 042	Підгайці (Тернопільська)	2 976
м. Чортків (Тернопільська)	28 737	Белз (Львівська)	2 346
м. Сарни (Рівненська)	28 532	Устилуг (Волинська)	2 217
м. Новояворівськ (Львівська)	27 923	Герца (Чернівецька)	2 098
м. Перевальськ (Луганська)	26 740	Берестечко (Волинська)	1 802
м. Бахчисарай (АР Крим)	26 124	Угнів (Львівська)	1 010

Джерело: складено за даними Державного комітету статистики України та Банку даних "Статистика населення України".

Економічна основа розвитку таких міст була сформована ще у період до незалежності і не зазнала позитивних трансформацій виробничої та соціальної структури внаслідок недостатнього обсягу капіталовкладень. За основними показниками соціально-економічного розвитку, як абсолютними, так і розрахованими на душу населення, міста районного значення поступаються містам обласного значення (табл. 2).

Більшість цих міст має моногалузеву спеціалізацію, виробництво не диверсифіковане, відсутнє виробництво товарів народного споживання, що обмежує можливості реструктуризації економіки таких міст. За критерієм спеціалізації монофункціональні міста можна поділити на такі категорії:

- вузькоспеціалізовані (питома вага галузі становить понад 90 %) – до цієї категорії належить 28 % монофункціональних міст;
- спеціалізовані (питома вага галузі становить від 75 % до 90 %) – до цієї категорії належить 27 % монофункціональних міст;
- помірно спеціалізовані (питома вага галузі становить від 60 % до 75 %) – до цієї категорії належить 26 % монофункціональних міст;
- неспеціалізовані (питома вага галузі становить менше 60 %) – до цієї категорії належить 19 % монофункціональних міст.

Переважаючою спеціалізацією міст районного значення в Україні є гірничодобувна промисловість, енергетика, хімічна і нафтохімічна промисловість, переробка сільськогосподарської сировини тощо. Із сфери послуг у таких містах найбільше представлені торгівля, побутове обслуговування населення, консалтингові операції, де зосереджена найбільша частка працюючих. Така структура підприємницької діяльності не є перспективною з точки зору створення доданої вартості, інноваційних та інвестиційних напрямів розвитку.

Більшість підприємств у містах районного значення є статистично малими із незначними обсягами товарообороту, що не сприяє зростанню доходної частини місцевих бюджетів у них, відповідно рівень доходів місцевих бюджетів у розрахунку на одну особу значно нижчий, ніж в інших містах. У таких містах низькими темпами формується середній клас. Населення таких міст поступово старіє. Через низькі обсяги фінансування з бюджету у таких містах більшою мірою занепадали житлово-комунальне господарство, об'єкти водо-, енерго- і теплопостачання, малорозвиненою є сфера транспорту, доріг, занепадають об'єкти соціальної інфраструктури, їх проблемами є низькі темпи будівництва житла тощо.

Цілком очевидно, що зазначені проблеми неможливо вирішувати тільки коштами міських бюджетів через дві причини. По-перше, це низький рівень бюджетного фінансування, оскільки місцеві бюджети позбавлені реальних доходних джерел, крім податку з доходів фізичних осіб, єдиного податку, які є загальнодержавними переданими, і плати за землю та податку з власників транспортних засобів, які є власними.

Таблиця 2

Порівняння показників розвитку окремих міст районного та обласного значення

Показник*	Міста районного значення			Міста обласного значення		
	Зугрес (Донецька обл.)	Мена (Чернігівська обл.)	Берислав (Херсонська обл.)	Красно-перекопський (АР Крим)	Южне (Одеська обл.)	Алчевський (Луганська обл.)
Площа, кв. км.	50	15	10	22	10	49
Населення, тис. осіб	19	12	14	30	26	115
Зайнятих, тис. осіб	7	4,8	5	12	11	52
Частка зайнятих, %	37	44	36	40	42	45
Бюджетоутворююча галузь економіки	енергетика	с/г та переробна	с/г	хімічна	хімічна і транспорт	металургія і коксівна
Кількість суб'єктів господарювання	850	1 300	730	1 800	2 000	5 000
Річний обсяг реалізованої продукції, млн грн	1 580	190	90	1 200	2 600	13 000
Обсяг реалізованої продукції на одну особу, тис. грн	83	17	6	40	100	133
Обсяг експорту, млн грн	90	1,2	5	500	1 500	1 200
Оборот гуртової та роздрібною торгівлі, млн грн	47	-	-	300	130	300
Обсяги будівельних робіт, млн грн	1,8	13	1,8	30	67	450
Податкові надходження до міського бюджету, млн грн	5,3	2,9	0,8	23,5	33,8	80
Податкові надходження до міського бюджету на одну особу, тис. грн	0,279	0,264	0,057	0,783	1 300	0,696

* Приведено середні значення відповідного показника за 2005 – 2007 рр.

Джерело: дані проекту USAID "Економічний розвиток міст".

По-друге, через незавершеність бюджетної реформи район є перерозподільним центром коштів до низового, базового рівня місцевих бюджетів. Наявні випадки витрачання державних коштів на потреби всього району, що викликає невдоволення з боку міської влади міст районного значення і спричинює конфлікти між виконавчою владою у особі представників районної державної адміністрації та

представницької влади у особі міськради, при тому що голова міськради має набагато більше повноважень згідно Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні", ніж голова районної ради і голова районної державної адміністрації.

Головною особливістю соціально-економічного і правового розвитку міст районного значення є те, що у них не встановлені прямі бюджетні відносини з державним бюджетом (за окремим незначними винятками), на відміну від міст обласного значення, областей та районів. Це, як зазначалось вище, дає можливість районній владі суб'єктивно підходити до процесу розподілу бюджетних коштів та дотацій між бюджетами місцевого самоврядування. Варто відзначити, що проблеми наповнення бюджету, ділової та інвестиційної активності керівництво міст районного значення (особливо тих, де кількість населення становить понад 20 тис. осіб), часто пов'язує саме з таким адміністративним статусом. Прикладом цього є, наприклад, міста Боярка та Українка Київської області, які претендують на отримання статусу міста обласного значення та вважають його відсутність реальною перешкодою подальшому розвитку.

Проблематичним у містах є питання формування та збереження *комунальної власності*. Розмежування майна і відповідно формування податкової бази відбувається повільно. Передання об'єктів соціального та комунального життєзабезпечення із балансу підприємств до відання міськрад призвело до фінансування таких об'єктів за залишковим принципом. Зазначені тенденції характерні і для інших країн трансформаційної економіки [3].

Житлово-комунальне господарство міст районного значення, як зазначалося, перебуває у занедбаному стані, головна причина якого – не тільки застаріння фондів, але і невміння правильно розпоряджатися коштами, що надходять як оплата за комунальні послуги. Система управління житлово-комунальним господарством (утримання житлового господарства, теплоенергетики, водопостачання та водовідведення, благоустрою та комунального обслуговування, міського електротранспорту) повинна перейти на застосування ресурсозберігаючих технологій з метою ефективного використання наявних ресурсів та оновлення фондів. Також, з метою ефективного використання коштів пропонується здійснювати економічне обґрунтування тарифів, з метою включення до них параметрів подальшого інвестиційного використання коштів на оновлення житлово-комунального господарства. Це передбачає формування конкурентного середовища між надавачами послуг – комунальними та приватними структурами. Необхідно залучати і нові елементи управління житловим господарством, які нині застосовуються тільки в окремих містах – об'єднання співвласників багатоквартирних будинків [4], які не тільки будуть зобов'язані проводити ремонти і утримувати будинки та прилеглі території, але і матимуть право розпоряджатися фінансовими ресурсами на такі потреби.

Незважаючи на існування достатнього обсягу проблем у містах районного значення, спостерігаються і окремі *позитивні тенденції у соціально-економічному розвитку міст районного значення*. Так, у них спостерігається значно нижчий рівень безробіття, ніж в інших містах, кількість вакансій удвічі більша за кількість претендентів на робочі місця, незважаючи на неможливість досягнення ефективної зайнятості внаслідок невідповідності пропозиції робочої сили кваліфікаційним уподобанням пошукачів роботи. У таких містах спостерігається нижчий рівень цін, ніж у інших містах, та повільні темпи їх зростання, меншою мірою розповсюджене соціальне розшарування, зниженою є загроза виникнення соціальних напружень. Крім того, зосередження міського та районного самоврядування і районної влади в одному місті може стати елементом інвестиційної привабливості та конкурентною перевагою даного міста.

Загалом, роль міст районного значення у соціально-економічному розвитку територій обумовлена наступними чинниками:

1) Міста районного значення є однією з базових одиниць місцевого самоврядування, що визначає їх значну роль у розбудові місцевої демократії.

2) У системі адміністративно-територіального устрою міста районного значення (разом з іншими містами, селищами та селами) мають провідне значення як первинна ланка державотворення, окрема частина їх є адміністративними центрами районів, що іноді викликає суперечності у реалізації повноважень між керівниками міста і району. Крім того, значна частина міст районного значення не є центрами відповідних районів, що створює додаткові перешкоди для соціально-економічного розвитку.

3) Інтенсифікація процесів урбанізації (з 1989 р. кількість міст в Україні збільшилась на 20 і на початок 2001 р. склала 454 одиниць, на початок 2009 р. – 459 одиниць) спричиняє об'єктивне зростання ролі міст районного значення у таких процесах; в останні роки збільшилась кількість селищ, які було віднесено до категорії міст районного значення. Наслідками урбанізації є такі явища, як безробіття, безпритульність, злочинність, скорочення тривалості життя, зростання кількості захворювань, забруднення довкілля, техногенні катастрофи, що в комплексі негативно позначаються на розвитку міст.

4) Всі міста районного значення в Україні належать до категорії малих міст (з населенням до 50 тис. чоловік), що обумовлює специфіку їх соціальної та виробничої інфраструктури. Це переважно

міста з обмеженими можливостями щодо розширення промислового виробництва, але сприятливими умовами для розміщення підприємств соціальної, культурно-побутової, комунальної сфери для задоволення потреб мешканців міст та району.

5) Окремі міста районного значення є монофункціональними – тобто з одним-двома профілюючими підприємствами, навколо яких концентрується уся життєдіяльність міста. Це обумовлює посилену увагу до збереження виробничої діяльності таких міст у період загострення кризових явищ в економіці та соціальній сфері.

Варто додати, що у програмних документах жодного з регіонів не міститься окремих положень стосовно міст районного значення. Фактично, програмування їх розвитку здійснюється як частин відповідних районів, відтак залишаються неврахованими власні потреби міста.

Отже, вивчення соціально-економічного розвитку міст районного значення є винятково важливим для економічного розвитку району, оскільки саме у цих містах реалізуються потреби життєдіяльності все більшої кількості людей. Стратегічним напрямом соціально-економічного розвитку міст районного значення є поступове подолання диспропорцій між рівнями розвитку виробничої та соціальної інфраструктури порівняно з великими містами України. Диференціація рівнів розвитку міст районного значення, що навіть в умовах кризи є осередками стабільності, та всього району як депресивної території при невтручанні в ситуацію буде зберігатися і надалі. Це не дозволить сформувати єдиний господарський простір, буде перешкоджати інтеграції економіки міст в економіку всього регіону, формуванню економічних угруповань для стимулювання розвитку районів, регіонів та країни в цілому. Докризий період економічного розвитку в Україні більше сприяв проведенню децентралізації управління господарськими процесами, нині ж міста мають не тільки продовжувати реформування систем життєзабезпечення, але і "виживати" в умовах кризи. При цьому значна кількість міст районного значення має достатній потенціал інвестиційної привабливості щодо розміщення нових виробництв, у тому числі, високотехнологічних, а також пріоритетного розвитку сектора малого підприємництва. Для цього необхідне першочергове вирішення комплексу проблем, що постали перед містами.

Необхідним є врегулювання питань приватизації земельних ділянок у містах з метою взаємного узгодження інтересів громади, забудовників, органів місцевого самоврядування. Причому компетенція щодо управління комунальним та державним майном, земельними ресурсами, фінансовими і матеріальними активами, акціями підприємств має бути розмежована і унормована у нормативно-правових актах. З метою наповнення місцевих бюджетів міст має бути розширена доходна база, зокрема за рахунок введення податку на нерухомість, випуску муніципальних облігацій.

Кошти міського бюджету, що спрямовуються на санацію підприємств, мають направлятися у першу чергу підприємствам структуроутворюючих галузей міст. Цільова державна підтримка має надаватися для реструктуризації містоутворюючих підприємств.

Реалізація таких напрямів реформування соціально-економічного розвитку міста дозволить реорганізувати житлово-комунальне господарство, забезпечити населення послугами комунальної сфери належної якості, сприятиме оздоровленню галузі будівництва (в т.ч. соціального житла), інфраструктурних систем життєзабезпечення міста, розвитку ресурсного потенціалу міст, дозволить удосконалити систему управління соціально-економічним розвитком міста.

Вирішення цих питань дозволить містам ефективно вирішувати питання самоврядного розвитку і поступово перетворюватися із об'єкту управління на суб'єкт втілення економічної політики. Тому нині особлива увага має бути приділена зміні механізмів управління містом. Управління соціально-економічним розвитком міст потребує і удосконалення механізмів правового забезпечення функціонування таких міст, що полягає у чіткому розподілі повноважень між представницькою владою міст та виконавчою владою району і узгодження суперечностей між ними. Доцільно ратифікувати Європейську хартію міст, розробити та прийняти Хартію міст України, втілювати інноваційні технології управління містами і запроваджувати середньострокове прогнозування розвитку міст.

Важливим при розбудові стратегії розвитку міст є використання можливостей міст до саморозвитку на основі наявних ресурсів, тобто ефективного використання потенціалу. Пріоритетами при цьому мають стати: активізація розвитку житлово-комунального господарства, розвиток освітньої галузі, раціональне використання коштів бюджету, випуск муніципальних облігацій, ефективне використання земельних ресурсів, покращання якості життя населення. Цього можливо досягти при дотриманні таких умов: розроблення програм розвитку міста, які базуються на реальних досяжних прогнозних показниках, забезпечення необхідних людських, виробничих та матеріально-фінансових ресурсів для реалізації програми, включення програми розвитку конкретного міста у контекст загальної стратегії розвитку району, регіону, держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Генеральну схему планування території України / Закон України від 7 лютого 2002 року № 3059-III.
2. Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст / Закон України від 4 березня 2004 р. № 1580-IV.
3. Лексин В. "Региональные столицы" в экономике и социальной жизни России // Вопросы экономики. – 2006. – № 7. – С. 84 – 93.
4. Рибак В.В. Проблемы реформирования жилищно-коммунального хозяйства // Экономика і держава. – 2008. – № 12. – С. 5 – 6.

УДК 657.6(477)

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ
ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Бразілій Н.М., к.е.н., доцент,

Тимошенко М.М.

Черкаський державний технологічний університет

Данная статья посвящена аудиту основных средств. Авторами приведены цели, объекты, методы, источники информации, методика, этапы и направления совершенствования аудита основных средств.

Ключевые слова: *основные средства, аудит, этапы аудита, капитальные инвестиции, финансовая отчетность, аудиторские доказательства, аудиторский риск, аудиторский вывод, существенность проверки.*

This article is devoted to the fundamental resources audit. The authors cite goals, objects, methods, sources of information, methods, stages and tendencies of permanent assets audit improvement.

Key words: *permanent assets, audit, audit stages, capital investment, financial accountability, evidence, audit risk, audit conclusion, inspection significance.*

Постановка проблеми. Аудит основних засобів є невід'ємною частиною загального аудиту суб'єкта господарювання, оскільки основні засоби, як правило, займають більшу частку в майні підприємства, ніж інші необоротні активи. Тому аудитор при проведенні аудиторської перевірки основних засобів витрачає багато часу на отримання інформації про основні засоби.

В цьому аспекті постає актуальність аудиту основних засобів та питання підвищення ефективності його проведення. Адже при ринкових умовах господарювання посилюються вимоги до діяльності аудиторів та аудиторських фірм і зумовлюють необхідність наукової розробки її методології в умовах автоматизованої обробки облікової інформації з питань основних засобів.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Дослідженню основних засобів та їх аудиту значну увагу в своїх працях приділяли такі науковці, як Ф. Бутинець, Г. Давидов, Н. Дорош, Б. Кругляк, Л. Кулаковська, Ю. Піча, В. Савченко, Б. Усач та багато інших.

Варто зазначити, що питання щодо організації аудиторської перевірки основних засобів вже достатньо досліджені. Комп'ютеризація ж аудиту основних засобів потребує більш детального розгляду вченими-науковцями та впровадження в реальне життя.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є з'ясування мети, джерел інформації, об'єктів, методів, методики та етапів аудиту основних засобів, а також надання пропозицій щодо підвищення ефективності проведення аудиторської перевірки основних засобів.

Виклад основного матеріалу. Насамперед слід з'ясувати визначення основних засобів. Сьогодні в економічній літературі часто зустрічаються ототожнення понять "основні засоби" чи "основні фонди", заміна одного поняття іншим, а серед науковців немає єдиної думки щодо визначення змісту даних термінів, що в результаті призводить до ускладнень і плутанини.

Згідно з П(С)БО 7 основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує, щоб використовувати у виробництві або при наданні послуг, здавати в оренду іншим особам або здійснювати адміністративні та соціально-культурні функції, очікуваний строк використання (експлуатації) яких більше одного року (чи операційного циклу, якщо він перевищує рік) [4].